

La Colla del Canonge

per Joan J. Guasch

Pensant que la nostra humil aportació pot donar a conèixer algun aspecte interessant de la personalitat del nostre amic *don Joan Marí*, he gosat presentar aquests apunts, comentats i corregits amb la resta de companys de colla.

Curs 1987-1988. Centre de Professors d'Eivissa. Seminari Permanent de Català. Un grup d'una quinzena de mestres, bastants d'ells interins procedents de Mallorca, ens trobam periòdicament per analitzar la nostra feina com a mestres de llengua catalana i ajudar-nos mútuament a millorar-la. Una de les conclusions és: la llengua sempre va lligada a un territori i a la gent que hi viu, per tant s'imposa també conèixer la geografia física i humana de la nostra illa. Vàrem demanar a *don Joan Marí Cardona* si ens voldria acompanyar a resseguir els ca-

mins de l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria a l'illa d'Eivissa. Li va agradar la idea i va ser el nostre guia en la mitja dotzena de sortides que férem aquell curs, totes molt profitoses d'acord amb els objectius que volíem assolir. Acabàrem el curs convidant-lo entre tots a una frita de raors al Cellar Balear –al local que feia cantonada entre les avingudes d'Ignasi Wallis i de Bartomeu de Rosselló, avui seu d'una oficina del Deutsche Bank– i lliurant-li una fotografia signada pels membres del seminari com a mostra de l'agraïment que sentíem per la seua ajuda desinteressada i molt valuosa.

El curs 1988-1989 ja foren una quinzena les sortides realitzades, dirigides magistralment per *don Joan*, amb bonhomia i gran sentit de l'humor. Al grup de mestres com-

ponents del Seminari Permanent de Català ja s'hi anaven afegint alguns companys d'escola, altres amics... El grup de caminadors ja solia ser de divuit a vint-i-cinc persones. Una anècdota d'aquest curs, que mostra la personalitat de *don Joan*, va ocórrer un dissabte que es va unir al grup un capellà mallorquí que havia fet excursionisme per Mallorca acompanyat d'alguns dels mestres presents. A poc de començar, amb ritme poc accelerat i amb algunes aturades per a rebre explicacions sobre l'origen de tal casa o d'un fet determinat ocorregut en aquells indrets, el capellà mallorquí comentà que per a ell aquella manera de caminar no era fer una excursió. *Don Joan* no es donà per al·ludit, però abans d'acabar el dia sabérem que havia captat el comentari. Era un dia clar de maig, de sol radiant. Iniciàrem la caminada devers les deu i mitja del matí, vora el pont de Can Costa, Corona, on deixàrem algun cotxe. Des d'allí arribàrem al pou de Buscastell i després a Santa Agnès, on encarregàrem dinar a can Cosmi. Seguïrem fins a Sant Mateu i després ens dirigírem cap a Santa Gertrudis. Devers les quatre de la tarda, per vora la font d'en Joan Armat, algunes mestres joves ja anaven preguntant: «No es cansa mai, aquest *homonet*?». El capellà mallorquí, que feia estona que no deia res sobre la qualitat de l'excursió, també havia començat a donar mostres de desitjar trobar els cotxes. *Don Joan* no feia cap comentari, però de tant en tant somreia burla i sense donar mostres d'estar més cansat que quan partírem –després sabérem que el sol, que queia amb

Es Brols, Formentera. *Don Joan* mostra una de les fites de la propietat de Marc Ferrer (foto: Joan Josep Guasch).

força, havia afectat molt el capellà perquè no portava res per cobrir-se el cap i era calb: patí un inici d'insolació; tothom s'hi bolcà per ajudar-lo-. Llavors *don* Joan tenia seixanta-tres anys i la mitjana d'edat del grup estava sobre els vint-i-vuit. Després de sis hores i mitja de caminar trobàrem els cotxes que havíem deixat a la vora de l'hipòdrom de Sant Rafel, els xofers anaren a buscar la resta de vehicles i tornaren a recollir tota la gent. A les cinc i mitja de la tarda ens entaulàvem a can Cosmi i no us podeu imaginar com foren de bones les truites i les costelles de bestiar que ens menjàrem!

Les caminades d'aquest curs 1988-1989 també foren notables perquè un dels membres del Seminari Permanent de Català, en Jaume Oliver Fiol, de Lluçmajor, molt bon fotògraf, va realitzar una sèrie de diapositives que serviren més tard a *don* Joan per impartir a llocs diversos una interessantíssima conferència sobre els camins de l'arxiduc Lluís Salvador d'Àustria. En Jaume va fotografiar cada una de les làmines a color i algunes a tinta negra del llibre «Les Antiques Pitiuses» i, quan trobàvem el lloc des d'on s'havia pres, fotografiava el mateix paisatge en l'actualitat. La conferència anava ajudada de dues projeccions simultànies de diapositives, una amb les imatges del segle XIX i l'altra amb les fotografies del segle XX. Crec que aquestes diapositives continuen guardades al Centre de Professors d'Eivissa.

El curs següent el Seminari Permanent de Català va canviar d'orientació i, coordinat per Bernat Joan i Marí i integrat més per professorat d'educació secundària, es va dirigir cap a estudis de sociolingüística. Les excursions amb *don* Joan Marí ja no anaren lligades al

Karlovy Vary. Txèquia, 1999 (foto: Josep Marí).

Seminari Permanent de Català, però seguien, ara cada quinze dies. Els caminadors continuàvem sent fonamentalment educadors, però també s'hi anaren fent assídues algunes persones d'altres procedències del món laboral. Era habitual realitzar una caminada de vuit a dotze quilòmetres i acabar dinant de menú en algun restaurant senzill dels voltants d'on acabàvem el recorregut. A començament dels anys noranta la caminada quinzenal ja va començar a semblar poc. Vaig ser un dels que em resistia a canviar amb l'argument que necessitava algun dissabte per realitzar les feines personals, però no em van servir de res les protestes. Lògicament no em necessitaven i, encara que jo hi participava cada quinze dies, les sortides del grup es feren setmanals. La meua rebel·lia no va durar més de tres o quatre setmanes, perquè em venia tan bé com als altres la teràpia de grup que representava la sortida setmanal: entre l'exercici físic de caminar, les explicacions de fets històrics i geogràfics per part de

don Joan i les continuades bromes i rialles oblidàvem les cabòries de la feina i els problemes personals. *Don* Joan, amb un acudit sempre oportú, amb una mirada, amb un somriure burleta mai ofensiu, amb un silenci, exercia l'autoritat com un pare comprensiu. Quan hi havia una discussió entre membres del grup, mai no prenia partit, callava; ja s'encarregaria el temps i la reflexió de posar les coses al seu lloc, perquè el seu silenci i la seua mirada obligaven a posar-se en la pell de l'altre i avaluar els seus motius. D'aquesta manera es va anar construint una gran amistat entre els membres d'un grup cada vegada més estable.

Els mestres forasters, que havien anat aprovant les oposicions i tornant a les terres d'origen, no havien estat suplerts al grup de caminadors per altres de nous. Hi quedàrem unes quinze persones¹ que ens coneixíem profundament i es va fer difícil entrar de nou en el grup. És un dels temes que va provocar discussions, perquè uns pensaven que la incorporació de gent

1. Els darrers temps els membres del grup érem, a més de *Don* Joan Marí: en Cristòfol Guerau d'Arellano i la seua esposa Rosa M. Vilanova, na Montserrat Tur i el seu marit Toni Costa, na Cecília Plaza, n'Àngela Arranz, na Maria Serra, en Josep Marí, en Toni Tur *Collet* i, ocasionalment, la seua esposa Pepita *Vinyes*, en Vicent Cardona *Sifre* i la seua esposa Natàlia Torres, na Josepa Torres, na Dolors Guasch, en Carles Vilàs, na Ramona Cols i jo mateix; també ocasionalment en Joan Riera *Pujolet*, en Felip Cirer, en Paco Cardona... Cada vegada que hem anat a Formentera ens han guiat i acompanyat amics de l'illa. Foren de la colla, mentre pogueren, en Salvador Colomer *Voro*, en Jaume Oliver i la seua esposa Joana Lluïsa Mascaró, en Paco Garcia *del Nin*, en Jesús Sansano i la seua esposa Lina, el bon fotògraf Vicent Ribas *Trull*, la biòloga Neus Torres... Eren inevitables a cada sortida les galetes d'Inca de na Cecília Plaza, les taronges o mandarines de na Maria Serra i, quan era el temps, els panallets de na Ramona Cols o les coques de na Dolors Guasch, que ens mantenien amb força tot el camí. Inoblidables, els viatges junts a s'Espalmador, Formentera... en el vaixell d'en Vicent *Sifre*, a l'estiu.

Es Cubells, octubre de 2001 (foto: Joan Josep Guasch).

nova aportava noves idees i renovava l'esperit del grup i d'altres miraven més les dificultats d'integrar-la i la pèrdua d'intimitat que representava. *Don Joan* sempre va escoltar atentament els arguments d'uns i d'altres, però ningú pogué pensar que li donàs la raó.

L'any 1994 algú va parlar de fer-nos unes camisetes que ens servissin per identificar-nos; va ser quan en *Vicent Sifre* va proposar i tothom va acceptar el nom de Colla del Canononge. En *Josep Marí* va fer un dibuix valuós i els fills d'en *Vicent Sifre* i na *Natàlia* ens feren una camiseta per a cada membre del grup, identificant-nos com «Colla del Canononge». Uns la guarden encara nova i d'altres ja la tenen descolorida i vella.

El 1996, després de molt parlar-ne, ens decidírem a viatjar en grup a fora de les Pitiüses. Començàrem amb un recorregut inoblidable per terres de Mallorca, seguint els itineraris que ens havia preparat un bon amic d'en *Pep Marí* i coneixedor i amant de Mallorca, en *Sebastià Llabrés*, que ens acompanyà quasi sempre. En guardam molts records i molt bons, com la pujada a *Lluc* a peu i tornada des de *Caimari*, el dinar a *Orient* amb en *Jaume Oli-*

ver Fiol i na *Joana Lluïsa Mascaró* –antics companys del grup retornats a *Mallorca*–, l'estada a *Alcúdia*... Hi vàrem riure molt.

Va ser començar i no parar: de primer una sortida cada any, però ben aviat dues. Cinc estius consecutius llogàrem a *Barcelona* una furgoneta de nou places i vàrem recórrer i *Catalunya*, part del País Valencià, part de l'Aragó i *Navarra*. Fèrem els Pirineus des del cap de Creus fins a *Sant Sebastià*. També sortírem a l'estranger: *Lisboa*, *Praga* i *Karlovy Vary*, *Copenhaguen* i *Noruega*. Per *Pasqua* de 2001 visitàrem *Menorca*, on *don Joan* es queixava sovent d'un constipat que no guaria. Aquell estiu de 2001, pendants ja d'una millora de *don Joan* que li permetés seguir, una part del grup visità *Budapest* en juliol i una altra viatjà a *Holanda* a l'agost. Encara continuam fent viatges, tant per *Espanya* com per l'estranger, en grup. Ens quedàrem sense veure *Roma* amb ell, que sentia il·lusió per aquest viatge.

En cada una d'aquestes sortides, que representen moltes hores junts i de vegades en espais molt reduïts –com a la furgoneta–, fou inestimable la funció de pau i equilibri que exercí *don Joan*. Els seus silencis,

els comentaris introduint un canvi de tema després d'un moment de tensió, els acudits que tenia, les respostes enginyoses –especialment en la comèdia d'oposició que representaven sempre ell i na *Montse Tur* i ocasionalment, en *Pep Marí* o algú altre de la colla–, els seus raonaments assenyats, les sàvies explicacions, la manera d'escoltar, foren sempre una guia inestimable per a tots nosaltres.

Vàrem patir amb ell quan, l'any 2000, una depressió el va tancar a l'habitació.² Solament per respecte permetia que passàssim algunes estones amb ell, mig a les fosques. A poc a poc col·laboràrem que sortís a fer un curt passeig per ses *Salines* o per algun altre lloc sense gaires pendants. Més tard ja es quedà a dinar amb la colla. Quan es va convèncer que tenia una malaltia i va accedir a fer cas del metge, ja es recuperà més ràpidament. En sentir-se curat semblava que havia de recuperar el temps perdut: la seua energia i capacitat de treball eren desbordants.

Quan, poc després del viatge de 2001 a *Menorca*, el varen internar a l'hospital de *Can Misses* i va arribar el temut diagnòstic, va necessitar uns dies per assimilar el colp; du-

Vora l'hipòdrom, *Santa Gertrudis*. *Don Joan* va topa amb una xarxa metàl·lica caiguda al camí i va caure. Anàrem a urgències, a *Sant Antoni de Portmany* (foto: Joan J. Guasch).

5. Na *Montse Tur* aporta: «*Don Joan* me va dir que la depressió va ser deguda al disgust que va tenir quan un llamp va cremar-li tot el llibre de *Xarc*, que tenia acabat a l'ordinador i no n'havia fet còpia. En *Toni Costa* i jo l'anàvem a buscar els diumenges per passejar i mai no va oposar-s'hi. Això sí, fèrem recorreguts curts i quasi sempre en silenci que, record, un dia va rompre únicament per fer-nos escoltar un ocell, segons ell un picaformatges».

A dalt,
es Cubells,
el 23
d'octubre
de 1999.
Obrint els
regals
pel 74è
aniversari.
A baix,
Empúries,
1996
(fotos:
Joan
Josep
Guasch).

rant aquests dies no el poguérem veure. Després, la seua serenitat i força ens enlluernaren.

Quan es va recuperar de les primeres sessions de quimioteràpia, tornava a caminar de valent i les seues ànsies de viure plenament eren molt evidents. Com ens ompliren de felicitat els seus sentits comentaris sobre el verd del bosc, el blau de la mar, la rialla d'un infant, el cant d'un ocell...!

Semblava una esponja que xuclava amb ànsia glops de vida. Aquestes ganes de viure eren molt contagioses i ens feia aquest gran regal cada moment que podíem pas-

sar amb ell. Aquest estiu aprofitàrem cada dissabte, cosa que no havíem fet cap estiu anterior. Com que el teníem al nostre costat ens negàvem a acceptar la cruel realitat, tot i que anà perdent forces ràpidament. Els darrers mesos el continuàvem recollint quasi cada dissabte a la residència Reina Sofia. Ens acompanyaven molt sovent els seus nebots, na Maria o en Joan. Sense baixar ja del cotxe, seguíem encara les directrius de *don Joan* i recorríem els camins que ell indicava. Mirava cada paratge de tal manera que li quedava enganxat als ulls per sempre. Quan arribava l'ho-

ra del dinar ja es veia cansat, menjava poc i no parlava gaire, però ens mirava a cada un, com si fóssim paisatge.

No podrem agrair mai prou a na Maria i en Joan que ens deixassin ser presents en els darrers moments de *don Joan*, al costat del seu llit. Estam convençuts que ell en va ser conscient i que ens ho va agrair, perquè ens estimava quasi tant com amor sentia pels seus, a qui ens va deixar units. *Don Joan* ens abandonà quan ja ens va tenir ensenyats i sabíem anar junts amb gran harmonia, però com continuam notant la seua absència! ■